

Po cesti ob Idrijci se podamo v 5 kilometrov oddaljeno Bačo pri Modreju na sotočju Idrijce in Bače, kjer na železniški postaji, ki se imenuje po bližnjem Mostu na Soči, zaključimo naš izlet.

Še nekaj praktičnih napotkov: Vlak gre iz Ljubljane precej zgodaj, zato pa ne bomo prikrajsani za najlepše ure ob prebujanju dneva.

Iz Mosta na Soči se vrača popoldne in zvečer. Kdor bi hotel kaj več zvedeti o krajih, skozi katere nas je vodila pot, mu v branje svetujem knjižico **B. Marušiča** Šentviška planota iz zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki (Ljubljana, 1980). Seveda za orientacijo ne bo odveč tudi karta občine Tolmin ali Atlas Slovenije.

PREČENJE OSTENJA VELIKE MOJSTROVKE IN TRAVNIKA — 2

DIVJI PLESI POBESNELE NARAVE

UROŠ ŽUPANČIČ

Od roba do roba nas je vodila polica vedno nižje. Povsod se nam je pokazal nov skalni svet, ki je odpiral pot prav do srca gore. Na prvem robu smo zmagoslavno zgradili možica. Dalje, vse dalje nas je vodila polica med kamini in stebri. Ni nam stavila resnih zaprek, šele tik preden smo prek roba nameravali prečiti v kamine smeri »Nad Svatnicami«, nam je police zmanjkalo na ozkem in izpostavljenem okrajku. Ravnotežje je bilo nezadostno in porušeno, **morali smo ga s klini pribiti k steni**. Po ploščnati polici smo vstopili v kamine in se srečali s smerjo, ki sva jo pred leti preplezala z **Baeblerjem** (10. 7. 1936).

Od tu dalje nas je vabila in zvabila polica nad občutno globino, ki je znatno hromila našo borbenost. Vsak stop in prijem je bilo treba poiskati in preizkusiti, tako skopa je postajala polica na tem mestu. Pod nami se je pred leti stena odkrčila v ogromnem odlomu. Polica je tu okoli nas zahtevala izredno mero mirnosti in premišljene preudarnosti, ki je bila edina na mestu, da smo se uspešno izmotali iz takega položaja.

NIČ NI BILO LAHKO

Vedno znova nam je stena nudila izredne užitke. Na vsakem stopu in prijemu smo srečavali žugajočo nevarnost, ki nam je vlivala in poživila borbenost in podjetnost do tveganja. Na vsakem robu, v negotovosti, ki nas je podžigala, nam je srce bilo močnejše, da smo ga končno čuli razločno biti na sencih in na poslednjem prstu, ki je podjetno tipal za bornimi oprimki. Pričakovanje resnega dela nam je prišlo in notranjost je prepevala do prešernosti. Prezirali smo zračno globino, iz katere je vel prijeten hlad, ki nam je hladil nemirno notranjost, ta pa je gorela v pričakovanju in stalni negotovosti. Stena nas je zaposlila popolnoma. Le redka so bila mesta in metri, kjer bi lahko sproščeno pomislili na svoj tvegan položaj, ki smo ga v mladostni zagnanosti tajili. Vsak stop in nepravilen prijem bi lahko porušil skopo ravnotežje.

Ničesar tukaj ne moremo imenovati lahko, ničesar se tu ni dalo prehiteti. Stena in polica sta nas vodili k srcu gore same. Neugnana podjetnost in srčnost sta tu kraljevala, da smo uspešno reševali situacijo.

Stena nas je s polico vodila vse dalje in dalje. Pod obokanimi balkoni smo se gibčno prebijali po polici, ki se je včasih zožila do neznatnosti in tam smo le s težavo vzdrževali ravnotežje.

Od nas je zahtevala vedno več. Prijala nam je misel, da so užitki težko priborjene zmage vredni veliko več kot oni, za katere se ni treba boriti.

UMIKA NISMO NAČRTOVALI

Bili smo sredi stene.

Ljuban, ki nam je nosil okovanke po grebenu, je ždel na robu Travnika in opazoval naše početje; neznatni smo bili sredi mogočne stene. Dokler smo naglo napredovali, nas je vriskaje pozdravljaj, kadarkoli smo se pokazali na robu. Tu pa nam je zastal dih in le s težavo smo napredovali; iznajdljivost nam je čudno ohromela. Tudi on je utihnil — razumel in spoznal je naš resen položaj.

Med platmi, ki so se spuščale v prepad in se poganjale v nebo, je bilo malo upanja, da bi izsilili prehod. Vnel se je nem boj iskajočih in tipajočih pogledov.

Vedno pogostejše so begali pogledi nazaj po gegasti in skopi polici, ki ni nudila varnega umika, še veliko manj pa je ponujala roko napredovanju. **Lahko bi se umaknili na rob stene po kaminih, ki so vodili na greben, kar pa ni bilo v skladu z našim načrtom.**

Miran v svoji moči ni hotel niti pomisliti na umik, Dušan je zatajeval resnost položaja in veroval v uspeh, jaz pa sem s težavo odganjal misel na tvegan položaj. Mladost in podjetnost sta se znašli v zamotani situaciji; sposobni smo bili reševati tudi take probleme, pred katerimi bi v vsakem drugem primeru obupavali in kakršnih še nismo reševali nikoli. To zmore le predana borbena strast gornika, ki želi užitkov posebne vrste.

Molče smo si dali s pogledi posebna navodila in opozorila na resnost položaja. Preden smo poskusili plezati dalje, smo varno zabili varovalne kline v redke razčlembе, ki so zadostovale komaj za borbena misel na uspeh. Vstopil je prvi v izrazito skrajno izpostavljeno polico, ki se je neznatno črtala med odlomi, ti pa niso dajali upanja na uspeh tveganega poskusa. Tišina je vladala vsenaokoli. Zadrževali smo dihanje, da ne bi motili tovariša pri poostreni koncentraciji, ko je reševal velik problem teh polic.

RAZCEFRANE MEGLE NAD GREBENI

Prečiti je bilo treba plošče, ki niso nudile varnega stopa. Prijemi so bili tako skopi, da so zadostovali le za konce prstov, ki so morali z vsem občutkom pravilno prenašati vso težo telesa, 20 metrov dalje pa se je kazala rešilna polica, ki nam je ponujala roko. Preden je prvi prišel do tja, je zabil nekaj klinov, ki jih je uporabil za tvegan sestop kakšnih 5 metrov na poslednji stop tik nad prepadom. Še naporni vzpon, zadihal je svobodneje in z njim tudi mi. Tišina, ki nastane pri takih trenutkih sredi sten in zbuja pobožnost, je bila s tem prekinjena. Vsak izmed nas je pri tveganem prehodu moral v svoji notranjosti poiskati veliko mero poguma, da se je drznil priti prek tega mesta, kjer polica sama le s težavo išče med platmi svoje nadaljevanje. Navdušenje in spoznanje samega sebe pa nam je bilo vodnik tudi na tem skrajno tveganem in izpostavljenem mestu. Na ta način smo si v resni borbi krotili mladostno razigranost.

Ta del stene nas je tako zaposlil, da smo pozabili na čas. Ozračje nad nami se je med tem spremenilo. Šele ko smo prišli na podaljšek police, smo začuli Ljubanove klice: opozarjal nas je, naj pohitimo. Zavedli smo se prepozno. Razcefrane megle so se neslišno valile prek grebenov stene; jug je gnal vodne oblake, ki so poveznili sive kučme nizko na vrhove. **Sivi cunjasti oblaki so nosili s seboj vrlece neba.** Čuli so se oddaljeni gromi, spremljani s parajočimi bliski. Mi pa sredi stene, zaposleni v težkem pečevju!

Grom je s trentarske strani odmeval vedno pogostejše in bliski so jeli parati nebo že prav blizu. Radi bi pohiteli; hoteli smo se rešiti iz najhujšega. Pospešili smo plezo in skoraj smo mimo ogromne luske prečili v dr. Prevčev smer (1927). Lahka mesta so nam omogočila naglo napredovanje v Travnikovo grapo. Po njej smo pohiteli navzgor proti razu.

Tam na razu je bilo treba premisliti. Pred nami se je ponujala polica, ki bi nas vodila dalje v silno steno Travnika. Oblaki so nas žugajoče zavijali in že je nevihta segla po Planiških gorah; Ljuban je silil k umiku.

Zavedli smo se, spoznali smo, da je nevihta v gorah pogubna. Nikakor je nismo smeli doživeti v steni Travnika med slapovi vode in plazovi padajočega kamenja, ki prinašajo le smrt.

BEG IZ STENE

Sivina okoli nas se je zgostila v mrak, ki so ga rezali vedno pogostejši bliski.

Znova nas je premagala gora; bežali smo v zavetje dolin. Komaj smo se utegnili postaviti na razu prvenstvenega možica, že smo hiteli na greben k Ljubanu, kjer smo se le napol preobuli, kajti ozračje je bilo nasičeno z elektriko. Nizko poveznjeno nebo je trepetalo v bliskih, ki so nam svetili na begu po grebenu, kjer smo ob silovitemu viharju, ki ga je gnal vodeni jug, le s težavo lovili ravnotežje. Vodeni curki so močili naša utrujena telesa, vihar pa jih je mrazil. Bežali smo, ker od pobesnele narave nikakor nismo mogli pričakovati usmiljenja.

Morda se je hotela narava maščevati nad nami, ker smo bili spodaj v steni preveč predrzni; pošiljala je za nami bliske, ki so lovili drug drugega in nas. Premočeni, utrujeni, preganjani, toda ne premagani smo se pogнали mimo Erjavčeve kočice na Vršču v dolino. Na kolodvoru premraženi in premočeni nismo utegnili čakati večernega vlaka. Stopili smo na pot in jo prehodili še oni del do Martuljka, kje nas je sprejelo gostoljubno in toplo taborišče AO Maribor z vsem, kar nam je še manjkalo ob zavesti zmage.

Nič ni ostalo na nas suhega; šotori, topel taborni ogenj in izdatna večerja so nam vrnili dobro voljo do prešerne razigranosti. Brezskrbno smo dolgo v noč zadovoljni opazovali, kako se podi vihar z nezmanjšano močjo prek gorá skozi noč.

Zatopljeni v svoje misli smo dolgo v noč tkali bogato preprogo spominov. Prjetno nam je bilo ob misli, da smo se iz pobesnele narave vrnili zmagovito. Vrniti se z zmago domov je užitek posebne vrste, ohraniti si življenje pa je sreča, ki te dela podjetnega in drznega. Lastniki vsega tega smo bili ta večer mi. Poslužili smo se vsega, kar je premoglo taborišče. Z mislijo na steno in vihar, ki se podi prek gorá, smo uvideli svoje uboštvo. Kaj bi sedaj počeli v steni, kjer vladajo vihar, grom in bliski, ki bičajo nebo! Kaj bi počeli sedaj sredi stene med plazovi kamenja in slapovi voda, ki nosijo smrt! Tu v šotoru in pri ognju nam je bilo stokrat — tisočkrat lepše. Vse ob svojem času in na svojem mestu: tudi beg pred razburkano naravo tam in takrat, ko ti povsod grozi in preti nevarnost, ki ji nisi dorašel.

Veter se je utrudil pozno proti jutru. Sladko čustvo se ti krade v notranjost, ustvarja prešerno notranjost. Zasanjali smo. Čez teden dni (28. julija) nas je zopet gnala

notranja sla goram nasproti; hoteli smo čimprej dokončati delo, za katero smo se borili že dolgo. Tudi to pot je vreme hromilo našo voljo. Pod stenami Mojstrovke so **obilni curki dežja izpirali našo željo po plezanju.**

NASLEDNJI POSKUS

Šele 1. avgusta leta 1940 nam je bilo vreme naklonjeno. Nadaljevali smo smer z vrha Travnika. Spretno smo splezali po razu na stolp do našega možica, ki smo ga zadnjič v naglici zgradili. Tam na stolpu smo se navezali in naglo zaplezali po polici v prepadno severno steno Travnika. Polica poteka in vodi v vrtoglavi višini nad brezni, mimo žlebov in stolpov.

S police smo čistili kamenje, ki je padalo in merilo občutno globino. Ozračje se je napolnilo z žveplenim vzduhom. Mogočno nas je vodila polica v sredo stene, ki dobiva pri vsakem metru na veličini. Tu nekje smo se srečali z najtežjo smerjo v severni steni Travnika, ki sta jo leta 1934 preplezala slavna nemška alpinista **Äschenbrener in Tiefenbruner.** Še pred prvim robom smo se vesili pod balkoni nad prepadi. Težnost smo vedno pogosteje s klini pribijali k steni, ki nas je vrtoglavo odbijala. Tik pred robom se polica zoži do neznatnosti in izpostavljeno zavije okoli roba. Zračna je in ozka, a drznega vodi varno dalje.

Na robu, kamor smo prišli po nekaj tveganih izpostavljenih prestopih, smo zagledali nov svet, ki se nam je odpiral. Pokazal je vso mogočnost Travnikove stene in dalje prek vitkih Šit stene tja do Jalovca. Postavili smo samotnega prvenstvenega možica.

Zadihali smo prosteje, pred nami je bila prava lepa bela izprana polica. Pohiteli smo dalje; polica nam je omogočila naglo in varno napredovanje. Vila se je lepo zložno navzdol proti grapi, kjer smo pričakovali naš zadnji vprašaj v negotovosti.

Kmalu nam je stena naglico ugnala. Polica je do tu našla varno in prosto pot. Stali smo pred strašno tokavo, ki silno steno pretrga od vrha do dna, divji žlebovi se tu grezijo v globino, stebri se pno strmo proti nebu. Tu v tem delu je pestrost stene bogato izražena z mogočnimi krušljivimi odlomi, gladkimi zbitimi in izpranimi skoki in temnimi prevesami, ki z vso svojo ogromno težo tišče k tlom. Globina je tu tako občutna, da vzbuja spoštovanje in zbranost.

MOŽICI NA GORI

Med nami in steno se je vnel nem boj. Tokava je polico pretrgala, skromni okrajki, ki so nas vodili tu sem nad globino, so se zgubili v nič. »Do tu in ne dalje!« nam je narekovala stena. Tam, 20 metrov dalje, pa se je na borbenem robu kazala slabo naznačena polica, katere začetek je bil ožarjen z žarkom sonca. Bilo je

pravo nasprotje tega mračnega prostora v tokavi, nad katero so grozile vlažne temne prevese.

Molče smo postali, oči so zaman begale in spraševale po preperelih odlomih v prevesah. Misli so se izgubljale v iskanju, v naši notranjosti pa je rasel dvom v uspeh, ki ga nismo mogli zatreti s še tako borbenimi mislimi. Večkrat sem videl Mirana ali Dušana, kako sta potegnili z dlanjo prek čela in oči, kakor da bi hotela odganjati nepravne misli, ki so majale upanje na uspeh. Iskali smo v svoji notranjosti rešilnih misli, ki bi nas prepeljale na oni breg, pa ni in ni hotelo biti zadostne mere poguma in iznajdljivosti, ki bi nas rešila iz tega težavnega položaja.

Mirana nikakor nisva mogla spraviti s tega mesta; tudi Dušan je rahlo veroval v uspeh poizkusa, mene samega pa je gnalo — kakor vedno — k nagli odločitvi. Spustili smo se za dve dolžini vrvi ob grapi navzdol. Dva klina tičita v steni in kažeta pot zanamcem. Spodaj smo prečili grapo in se jeli naglo vzpenjati pri prvi priliki navzgor na nadaljevanje naše police. Kmalu smo jo brez težav dosegli in po njej pristopili na rob, kjer smo se srečali s smerjo Jesih-Lipovec (1932). V skalnatega možica smo pridejali še naše podpise.

Naša pot je vodila dalje proti zahodu. V tem delu Travnika pa smo naleteli na borno sliko njegove mogočnosti, ki smo jo bili vajeni gledati do sedaj. Prek Tschadove smeri (1911) smo po skrotju iskali priložnosti, da pred rdečo grapo, ki loči ostenje Travnika od Šit, zavijemo navzgor na greben k izstopu.

Skozi kamine z okni in zagodenimi ogromnimi balvani smo pri cvetnih blazinicah izstopili na greben in postavili izstopnega možica daleč na zahodni strani Travnika.

Ko smo z združenimi močmi gradili možica, se nam je ponosno širilo srce ob zavesti zmage, ki nam je prepevala z vsemi glasovi.

NEPOZABNA ZMAGA

Uspela nam je izvedba edinstvene smeri v južni rajdi ponosnih Planiških gora, ki so vsekakor izraz veličine in mogočnosti.

Tako smo reševali težavne probleme v naših stenah, ki jih v tistih letih ni bilo na pretek.

Narava sama in stena sta nas preizkušala temeljito, mi pa smo hoteli sami sebe zadovoljiti in smo kljub vsemu vztrajali v začetni borbi. Zapore, ki so nam zavirale pot, so dajale prave užitke in cena te prvenstvene ture se je z vsakim neuspehom večala do popolnega užitka in nepozabne zmage.

Čimbolj nas je stena odbijala, tembolj smo si želeli zmage in resnega boja. Takrat je bilo v nas vseh dovolj borbene sile, ki je bila pripravljena zmagovati vse, tudi tisto, česar se nismo učili nikoli in česar smo se včasih bali.